

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

12. června 2014*

„Řízení o předběžné otázce — Sociální politika — Směrnice 2003/88/ES — Úprava pracovní doby — Placená dovolená za kalendářní rok — Finanční náhrada v případě smrti“

Ve věci C-118/13,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Landesarbeitsgericht Hamm (Německo) ze dne 14. února 2013, došlým Soudnímu dvoru dne 14. března 2013, v řízení

Gülay Bollacke

proti

K + K Klaas & Kock B. V. & Co. KG,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení A. Tizzano, předseda senátu, E. Levits (zpravodaj), M. Berger, S. Rodin a F. Biltgen, soudci
generální advokát: M. Wathelet,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za K + K Klaas & Kock B. V. & Co. KG M. Scheierem, Rechtsanwalt,
- za německou vládu T. Henzem a J. Möllerem, jako zmocněnci,
- za dánskou vládu M. Wolff a V. Pasternak Jørgensen, jako zmocněnkyněmi,
- za maďarskou vládu M. Fehérem, jakož i K. Szíjjártó a K. Molnár, jako zmocněnci,
- za vládu Spojeného království L. Christiem, jako zmocněncem, ve spolupráci s E. Dixon, barrister,
- za Evropskou komisi M. van Beekem a F. Schatzem, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

* Jednací jazyk: němčina.

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 7 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby (Úř. věst. L 299, s. 9; Zvl. vyd. 05/04, s. 381).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi G. Bollacke a bývalým zaměstnavatelem jejího manžela, společností K + K Klaas & Kock B. V. & Co. KG (dále jen „K + K“), ve věci nároku zúčastněné na finanční náhradu za placenou dovolenou na kalendářní rok, kterou J. Bollacke nevybral ke dni svého úmrtí.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Článek 7 směrnice 2003/88, nadepsaný „Dovolená za kalendářní rok“, zní následovně:

„1. Členské státy přijmou nezbytná opatření, aby měl každý pracovník nárok na placenou dovolenou za kalendářní rok v trvání nejméně čtyř týdnů v souladu s podmínkami pro získání a přiznávání této dovolené stanovenými vnitrostátními právními předpisy nebo zvyklostmi.

2. Minimální dobu placené dovolené za kalendářní rok nelze nahradit finanční náhradou, s výjimkou případů ukončení pracovního poměru.“
- 4 Článek 15 této směrnice, nadepsaný „Příznivější ustanovení“, zní:

„Tato směrnice se nedotýká práva členských států uplatňovat nebo zavádět právní a správní předpisy, které jsou příznivější pro ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků, nebo napomáhat nebo umožňovat uplatňování kolektivních smluv nebo dohod uzavřených mezi sociálními partnery, které jsou příznivější pro ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků.“
- 5 Článek 17 uvedené směrnice stanoví, že se členské státy mohou odchýlit od některých jejích ustanovení. V případě článku 7 uvedené směrnice však není přípustná žádná odchylka.

Německé právo

- 6 Ustanovení § 7 odst. 4 spolkového zákona o dovolené (Bundesurlaubsgesetz) ze dne 8. ledna 1963 (BGBl. 1963, s. 2), ve znění ze dne 7. května 2002 (BGBl. 2002 I, s. 1529), zní:

„Nelze-li dovolenou zcela nebo zčásti poskytnout z důvodu ukončení pracovního poměru, musí být proplacena.“
- 7 Podle § 1922 odst. 1 občanského zákoníku (Bürgerliches Gesetzbuch), přechází smrtí osoby (dědický nápad) veškerý majetek osoby (pozůstalost) na jednu nebo více osob (dědice).

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 8 G. Bollacke je jedinou dědičkou svého manžela, zaměstnaného u K + K ode dne 1. srpna 1998 do 19. listopadu 2010, kdy zemřel.
- 9 Od roku 2009 byl J. Bollacke vážně nemocen. V průběhu tohoto roku byl v pracovní neschopnosti po dobu delší než osm měsíců. V pracovní neschopnosti byl též ode dne 11. října 2010 až do dne úmrtí.
- 10 Je nesporné, že J. Bollacke měl ke dni svého úmrtí nárok na přinejmenším 140,5 dnů nevybrané dovolené za kalendářní rok.
- 11 Dopisem ze dne 31. ledna 2011 požádala G. Bollacke společnost K + K o finanční náhradu za tyto nevybrané dny dovolené. Společnost K + K této žádosti nevyhověla z důvodu, že pochybuje o tom, že se jedná o nárok, který může být předmětem dědění.
- 12 Soud prvního stupně, kterému G. Bollacke předložila tutéž žádost, ji rovněž zamítl s odůvodněním, že podle judikatury Bundesarbeitsgericht nárok na finanční náhradu za placenou dovolenou za kalendářní rok, která nebyla vyčerpána ke konci pracovního poměru, nevznikne, pokud tento poměr skončil z důvodu úmrtí pracovníka. Po podání odvolání proti tomuto rozhodnutí si předkládající soud klade otázky ohledně správnosti této vnitrostátní judikatury s ohledem na judikaturu Soudního dvora týkající se článku 7 směrnice 2003/88.
- 13 Za těchto okolností se Landesarbeitsgericht Hamm rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
 - „1) Je třeba vykládat čl. 7 odst. 1 směrnice 2003/88/ES v tom smyslu, že brání vnitrostátním právním předpisům nebo praxi, podle kterých nárok na placenou minimální dobu dovolené za kalendářní rok zaniká jako celek smrtí pracovníka, a to nejen nárok na uvolnění z pracovní povinnosti, který již nelze realizovat, ale rovněž nárok na proplacení dovolené?
 - 2) Je třeba vykládat čl. 7 odst. 2 směrnice 2003/88 v tom smyslu, že ke konci pracovního poměru je nárok na finanční náhradu minimální doby placené dovolené za kalendářní rok vázán na osobu pracovníka v tom smyslu, že tento nárok náleží pouze jemu, takže se jich může domáhat pouze tento pracovník, aby mohl i v pozdějším období dosáhnout cíle zotavení a získání volného času, které jsou spojeny s poskytováním placené dovolené za kalendářní rok?
 - 3) Je třeba vykládat čl. 7 odst. 1 směrnice 2003/88 v tom smyslu, že zaměstnavatel je s ohledem na ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků při úpravě pracovní doby povinen skutečně poskytnout pracovníkovi dovolenou do uplynutí kalendářního roku nebo nejpozději do uplynutí období převoditelnosti rozhodného pro pracovní poměr, aniž záleží na tom, zda pracovník podal žádost o dovolenou?“

K předběžným otázkám

- 14 Podstatou tří otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda musí být článek 7 směrnice 2003/88 vykládán v tom smyslu, že brání takovým vnitrostátním právním předpisům nebo praxi, jako jsou právní předpisy a praxe dotčené ve věci v původním řízení, které stanoví, že nárok na placenou dovolenou za kalendářní rok zaniká bez nároku na finanční náhradu za nevybranou dovolenou, pokud pracovní poměr skončí z důvodu smrti pracovníka, a pokud tomu tak je, zda závisí přiznání takové náhrady na tom, zda dotyčná osoba o to předtím požádala.

- 15 K tomuto je třeba nejprve připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora musí být nárok každého pracovníka na placenou dovolenou za kalendářní rok považován za zásadu sociálního práva Unie, jež má zvláštní význam a od níž se není možno odchýlit, přičemž její provedení příslušnými vnitrostátními orgány může být uskutečněno pouze v mezích výslovně uvedených v samotné směrnici Rady 93/104/ES ze dne 23. listopadu 1993 o některých aspektech úpravy pracovní doby (Úř. věst L 307, s. 18; Zvl. vyd. 05/02, s. 197), která byla kodifikována směrnicí 2003/88 (viz rozsudky Schultz-Hoff a další, C-350/06 a C-520/06, EU:C:2009:18, bod 22; KHS, C-214/10, EU:C:2011:761, bod 23, jakož i Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, bod 16).
- 16 Dále je třeba zdůraznit, že článek 7 směrnice 2008/88 nepatří mezi ustanovení, od nichž tato směrnice výslovně dovoluje se odchýlit (viz rozsudek Schultz-Hoff a další, EU:C:2009:18, bod 24), a že tato směrnice upravuje nárok na dovolenou za kalendářní rok a nárok na proplacení této dovolené, jež představují dvě stránky jediného nároku.
- 17 Soudní dvůr konečně již uvedl, že jestliže dojde k ukončení pracovního poměru, a placenou dovolenou za kalendářní rok není již ve skutečnosti možné vyčerpat, stanoví čl. 7 odst. 2 směrnice 2003/88 – aby se předešlo tomu, že z důvodu této nemožnosti nebude pracovník moci tohoto nároku využít, a to ani ve formě peněžní – že pracovník má nárok na finanční náhradu (v tomto smyslu viz rozsudky Schultz-Hoff a další, EU:C:2009:18, bod 56, jakož i Neidel, C-337/10, EU:C:2012:263, bod 29).
- 18 Soudní dvůr tak dospěl k závěru, že čl. 7 odst. 2 směrnice 2003/88 musí být vykládán tak, že brání vnitrostátním právním předpisům nebo praxi, které stanoví, že při ukončení pracovního poměru se neproplácí žádná finanční náhrada za nevyčerpanou placenou dovolenou za kalendářní rok pracovníkovi, který měl pracovní volno z důvodu nemoci během celého referenčního období či období převoditelnosti nebo po jejich část, což bylo důvodem k tomu, že nemohl uplatnit svůj nárok na placenou dovolenou za kalendářní rok (rozsudek Schultz-Hoff a další, EU:C:2009:18, bod 62).
- 19 Právě ve světle této judikatury je třeba zkoumat, zda za předpokladu, že událostí, která ukončila pracovní poměr, je smrt pracovníka, může být taková událost překážkou tomu, aby se nárok na placenou dovolenou za kalendářní rok změnil na nárok na finanční náhradu.
- 20 K tomuto je třeba uvést, že nárok na placenou dovolenou je pouze jednou ze složek základní zásady sociálního práva Unie a že tato zásada zahrnuje rovněž nárok na proplacení této dovolené (v tomto smyslu viz rozsudek Schultz-Hoff a další, EU:C:2009:18, bod 60 a citovaná judikatura).
- 21 Výraz „placená dovolená za kalendářní rok“ užívaný unijním zákonodárcem v článku 7 směrnice 2003/88 totiž znamená, že za období dovolené za kalendářní rok ve smyslu této směrnice musí být zachována odměna pracovníka. Jinými slovy, pracovník musí během této doby odpočinku a relaxace nadále pobírat obvyklou odměnu (v tomto smyslu viz rozsudky Robinson-Steele a další, C-131/04 a C-257/04, EU:C:2006:177, bod 50, Schultz-Hoff a další, EU:C:2009:18, bod 58, a Lock, C-539/12, EU:C:2014:351, bod 16).
- 22 Soudní dvůr nemůže ve snaze zajistit dodržování tohoto základního práva pracovníka zakotveného unijním právem podat restriktivní výklad čl. 7 odst. 2 směrnice 2003/88, který by byl na újmu právům, která pracovník z tohoto článku vyvozuje (v tomto smyslu viz zejména rozsudek Heimann a Toltschin, C-229/11 a C-230/11, EU:C:2012:693, bod 23 a citovaná judikatura, jakož i usnesení Brandes, C-415/12, EU:C:2013:398, bod 29 a citovaná judikatura).
- 23 Dále je třeba uvést, jak uvádí maďarská vláda ve svém vyjádření, že čl. 7 odst. 2 směrnice 2003/88, jak je vykládán Soudním dvorem, stanoví pro vznik nároku na finanční náhradu pouze ty podmínky, že pracovní poměr skočil a že pracovník nevyčerpal všechnu dovolenou za kalendářní rok, na kterou měl nárok ke dni ukončení tohoto poměru.

- 24 Konečně je třeba konstatovat, že přiznání peněžité náhrady v případě, že pracovní poměr skončil v důsledku smrti pracovníka, se ukazuje jako nezbytné pro zajištění užitečného účinku práva na placenou dovolenou za kalendářní rok přiznaného pracovníkovi na základě směrnice 2003/88.
- 25 Pokud by totiž povinnost proplatit dovolenou za kalendářní rok zanikla skončením pracovního poměru z důvodu smrti pracovníka, bylo by důsledkem této okolnosti, že nahodilá skutečnost, kterou nemůže pracovník ani zaměstnavatel ovlivnit, by vedla zpětně k úplné ztrátě nároku na dovolenou za kalendářní rok, jak je zakotven v článku 7 směrnice 2003/88.
- 26 Ze všech těchto důvodů tedy toto ustanovení směrnice 2003/88 nemůže být vykládáno v tom smyslu, že uvedené právo může zaniknout z důvodu smrti pracovníka.
- 27 Jelikož čl. 7 odst. 2 směrnice 2003/88 nestanoví pro vznik nároku na finanční náhradu žádnou jinou podmínku, než skutečnost, že pracovní poměr skončil, je třeba mít za to, že přiznání takové náhrady nelze podřídit existenci žádosti *ex ante* učiněné za tímto účelem.
- 28 Tento nárok je totiž přiznán přímo uvedenou směrnicí, nevyžaduje žádný krok ze strany dotyčného pracovníka a nezávisí na jiných podmínkách, než které jsou výslovně stanoveny, takže okolnost, že pracovník předem nepožádal o přiznání finanční náhrady podle čl. 7 odst. 2 této směrnice, je zcela irelevantní.
- 29 Z toho vyplývá, že článek 7 směrnice 2003/88 nemůže být vykládán v tom smyslu, že smrt pracovníka ukončující pracovní poměr zbavuje zaměstnavatele zemřelého pracovníka povinnosti zaplatit finanční náhradu, na kterou by posledně uvedený měl nárok na základě nevybrané dovolené za kalendářní rok, a dále že přiznání takové náhrady nemůže být podřízeno existenci žádosti *ex ante* učiněné za tímto účelem.
- 30 Z výše uvedených úvah vyplývá, že na předběžné otázky je třeba odpovědět, že článek 7 směrnice 2003/88 musí být vykládán v tom smyslu, že brání takovým vnitrostátním právním předpisům nebo praxi, jako jsou předpisy a praxe dotčené v původním řízení, podle nichž nárok na placenou dovolenou za kalendářní rok zaniká bez nároku na finanční náhradu za nevybranou dovolenou, pokud pracovní poměr zanikne z důvodu smrti pracovníka. Přiznání takové náhrady nemůže záviset na tom, zda dotyčná osoba učinila žádost *ex ante*.

K nákladům řízení

- 31 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 7 směrnice 2003/88 směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby musí být vykládán v tom smyslu, že brání takovým vnitrostátním právním předpisům nebo praxi, jako jsou předpisy a praxe dotčené v původním řízení, podle nichž nárok na placenou dovolenou za kalendářní rok zaniká bez nároku na finanční náhradu za nevybranou dovolenou, pokud pracovní poměr zanikne z důvodu smrti pracovníka. Přiznání takové náhrady nemůže záviset na tom, zda dotyčná osoba učinila žádost *ex ante*.

Podpisy.